

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Toruniu

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
ZA 2010 ROK

Toruń, luty 2011 rok

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE.....	4
II.	DZIAŁALNOŚĆ ORGANÓW STATUTOWYCH WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W TORUNIU.....	9
1.	RADA NADZORCZA.....	9
2.	ZARZĄD.....	10
III.	REALIZACJA PLANU FINANSOWEGO.....	13
1.	WPLYWY.....	13
2.	WYDATKI.....	16
3.	WYNIK FINANSOWY.....	17
4.	BILANS.....	18
IV.	POMOC FINANSOWA WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU NA ZADANIA PROEKOLOGICZNE.....	20
1.	REALIZACJA POMOCY FINANSOWEJ W FORMIE POŻYCZEK, DOTACJI I PRZEKAZANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH.....	20
2.	UMORZENIA.....	26
3.	NAGRODY.....	27
4.	REALIZACJA POMOCY FINANSOWEJ W FORMIE DOPLAT DO OPROCENTOWANIA KREDYTÓW PREFERENCYJNYCH UDZIELANYCH PRZEZ BANKI.....	28
5.	REALIZACJA POMOCY FINANSOWEJ NA PRZEDSIĘWZIĘCIA Z ZAKRESU ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.....	29
V.	EFEKTY EKOLOGICZNE UZYSKANE W 2010 ROKU W WYNIKU REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ DOFINANSOWANYCH PRZEZ WOJEWÓDZKI FUNDUSZ.....	31
1.	OCHRONA WÓD.....	31
2.	GOSPODARKA WODNA.....	33
3.	OCHRONA POWIETRZA.....	34
4.	OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI.....	35
5.	OCHRONA PRZYRODY.....	36
6.	MONITORING STANU ŚRODOWISKA.....	38
7.	EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	39
8.	POWAŻNE AWARIE.....	42
9.	POZOSTAŁE.....	43
VI.	KONTROLA WYKORZYSTANIA POŻYCZEK I DOTACJI PRYZNANYCH ZE ŚRODKÓW WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU.....	44
VII.	AUDYT WEWNĘTRZNY.....	48
VIII.	INFORMACJA DOTYCZĄCA DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z WYKORZYSTANIEM ŚRODKÓW POCHODZĄCYCH Z UNII EUROPEJSKIEJ.....	49

ZAŁĄCZNIKI

- Załącznik nr 1:** Wykaz umów dotacji i pożyczek zawartych w 2010 roku.
- Załącznik nr 2:** Wykaz jednostek samorządowych, które w 2010 roku korzystały ze środków Wojewódzkiego Funduszu.
- Załącznik nr 3:** Wykaz pożyczek umorzonych w 2010 roku.
- Załącznik nr 4:** Zestawienie zobowiązań z tytułu zawartych umów na dzień 31.12.2010 rok.
- Załącznik nr 5:** Wykaz zadań z zakresu ochrony wód zrealizowanych w 2010 roku.
- Załącznik nr 6:** Wykaz zadań z zakresu gospodarki wodnej zrealizowanych w 2010 roku.
- Załącznik nr 7:** Wykaz zadań z zakresu ochrony powietrza zrealizowanych w 2010 roku.
- Załącznik nr 8:** Wykaz zadań z zakresu ochrony powierzchni ziemi zrealizowanych w 2010 roku.
-

I. Wprowadzenie.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, realizując zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska, w roku 2010 wspierał finansowo przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska na terenie województwa kujawsko - pomorskiego. Dofinansował przedsięwzięcia mające na celu racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie jego zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałanie zanieczyszczeniom oraz utrzymywanie i przywracanie elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Wojewódzki Fundusz dofinansowywał zadania związane z ochroną środowiska z uwzględnieniem *Listy przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na rok 2010*. Działania Wojewódzkiego Funduszu koncentrowały się głównie na realizacji zadań wynikających z Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych i Programu Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko – Pomorskiego 2010.

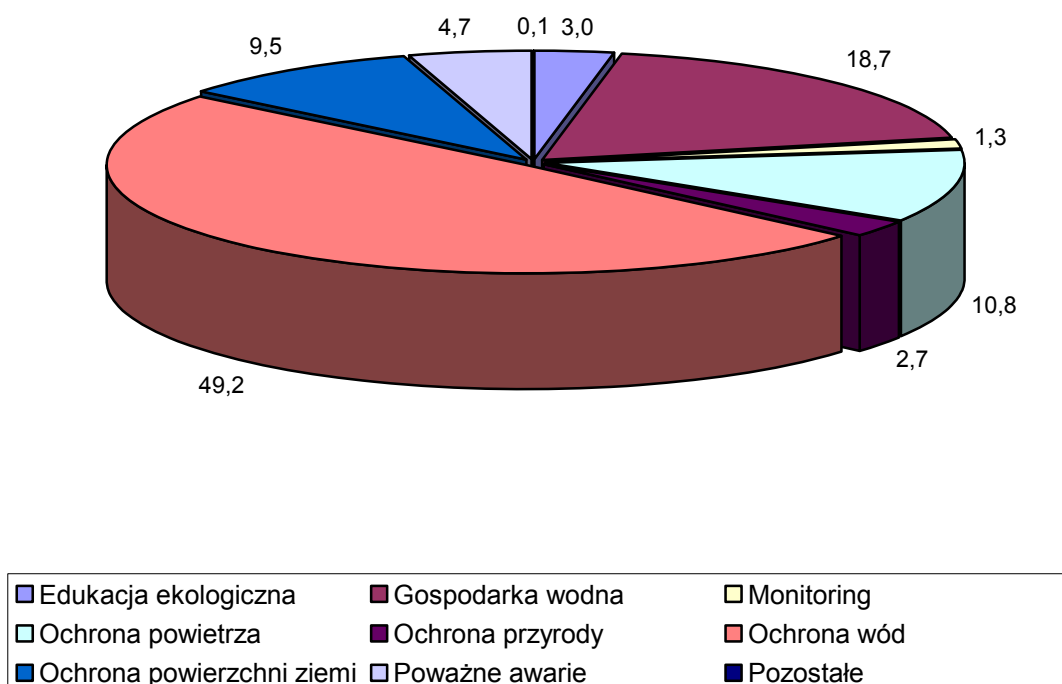
W formie zwrotnej i bezzwrotnej pomocy w roku 2010 wydatkowano łącznie kwotę 121 643 tys. zł, co stanowi 98,4 % wielkości planowanej. Kwota ta obejmuje wypłaty z tytułu umów pożyczek, dotacji i przekazania środków finansowych zawartych w 2010 roku oraz w latach poprzednich, dopłaty do oprocentowania kredytów preferencyjnych i zwrot gminom utraconych dochodów.

Tab. 1 Pomoc Wojewódzkiego Funduszu zrealizowana w roku 2010 obejmująca wypłaty z umów pożyczek, dotacji i przekazania środków finansowych zawartych w 2010 roku oraz w latach poprzednich

Lp	Wyszczególnienie	Kwota wypłaconej pomocy (w tys. zł)			
		dotacje	pożyczki	ogółem	struktura w %
1	Edukacja ekologiczna	3 600	-	3 600	3,0
2	Gospodarka wodna	2 930	19 215	22 145	18,7

3	Monitoring	1 582	-	1 582	1,3
4	Ochrona powietrza	1 420	11 378	12 798	10,8
5	Ochrona przyrody	2 838	400	3 238	2,7
6	Ochrona wód	68	58 158	58 226	49,2
7	Ochrona powierzchni ziemi	3 997	7 271	11 268	9,5
8	Poważne awarie	2 060	3 470	5 530	4,7
9	Pozostałe	62	-	62	0,1
RAZEM		18 557	99 892	118 449	100,0

Struktura wypłat (w %)

Wojewódzki Fundusz udzielił także pomocy w formie częściowych umorzeń pożyczek na łączną wartość 19 883 tys. zł.

W roku 2010, podobnie jak w latach ubiegłych, dzięki środkom z Wojewódzkiego Funduszu, tworzono coraz skuteczniejsze warunki ochrony czystości wód, powietrza i powierzchni ziemi. Znaczące środki pieniężne przeznaczono na gospodarkę wodną, ochronę przyrody, monitoring regionalny, edukację ekologiczną, przeciwdziałanie i likwidację skutków poważnych awarii.

Główną formę dofinansowania zadań proekologicznych w roku 2010 stanowiło finansowanie zwrotne w formie preferencyjnych pożyczek

z możliwością częściowego umorzenia.

Pomoc w formie pożyczek w wysokości 99 892 tys. zł, ukierunkowana była głównie na:

- inwestycje z dziedziny ochrony wód i gospodarki wodnej – 77 373 tys. zł, tj. 77,5 % środków pożyczkowych,
- zadania z zakresu ochrony powietrza – 11 378 tys. zł, tj. 11,4 % środków pożyczkowych,
- zadania z dziedziny ochrony powierzchni ziemi w kwocie – 7 271 tys. zł, tj. 7,3 % środków pożyczkowych.

W formie dotacji oraz przekazania środków finansowych wydatkowano ponad 18 557 tys. zł, w tym między innymi na:

- ochronę powierzchni ziemi – 3 997 tys. zł, tj. 21,5 % środków dotacyjnych,
- edukację ekologiczną - 3 600 tys. zł, tj. 19,4 % środków dotacyjnych,
- inwestycje z dziedziny ochrony wód i gospodarki wodnej – 2 998 tys. zł, tj. 16,2 % środków dotacyjnych,
- ochronę przyrody – 2 832 tys. zł, tj. 15,3 % środków dotacyjnych,
- poważne awarie - 2 060 tys. zł, tj. 11,1 % środków dotacyjnych,
- zadania z zakresu monitoringu środowiska – 1 964 tys. zł, tj. 8,5 % środków dotacyjnych,
- przedsięwzięcia z dziedziny ochrony powietrza – 1 420 tys. zł, tj. 7,7 % środków dotacyjnych.

W roku 2010 dokonano dopłat do oprocentowania kredytów preferencyjnych udzielanych przez BOŚ SA na inwestycje proekologiczne realizowane głównie przez osoby fizyczne. Dopłaty te zamknęły się kwotą 3 117 tys. zł.

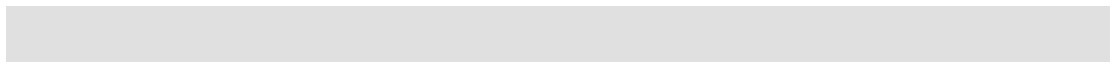
Zrealizowana przez Wojewódzki Fundusz pomoc finansowa stanowiła istotne wsparcie zwłaszcza dla jednostek samorządu terytorialnego. W ramach zawartych umów w roku 2010 samorzady otrzymały 74,3 % ogólnej wartości udzielonej pomocy i finansowały z tego przede wszystkim przedsięwzięcia z zakresu ochrony wód i gospodarki wodnej.

W roku 2010 Wojewódzki Fundusz wspierał także przedsięwzięcia z udziałem środków unijnych. Na współfinansowanie przedsięwzięć, które uzyskały dofinansowanie ze środków unijnych wydatkowano 35 999 tys. zł.

Swą działalność w 2010 roku Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu zamknął dodatnim wynikiem finansowym w wysokości 68 913 tys. zł, a stan majątku netto Wojewódzkiego Funduszu zwiększył się do poziomu 363 724 tys. zł.

Dzięki środkom Wojewódzkiego Funduszu na terenie województwa kujawsko - pomorskiego wykonano kilkaset przedsięwzięć proekologicznych i osiągnięto znaczące efekty rzeczowe i ekologiczne. Rozwiązano wiele problemów związanych z ochroną środowiska na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.

Systematyczna poprawa stanu środowiska w regionie znajduje odzwierciedlenie w kolejnych rocznych *Raportach o stanie środowiska województwa kujawsko – pomorskiego* przygotowywanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

II. Działalność organów statutowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

1. Rada Nadzorcza.

Rada Nadzorcza Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w 2010 roku działała w następującym składzie osobowym:

- Pan Dominik Gajewski – Przewodniczący Rady Nadzorczej wyznaczony przez Ministra Środowiska sprawował funkcję Przewodniczącego Rady Nadzorczej,
- Pan Edward Reszkowski – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej, Dyrektor Departamentu Środowiska i Geologii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko – Pomorskiego w Toruniu,
- Pan Leszek Rutkowski – Sekretarz Rady Nadzorczej, przedstawiciel samorządu gospodarczego wybrany spośród kandydatów zgłoszonych przez samorządy gospodarcze,
- Pani Elwira Jutrowska – członek Rady Nadzorczej, Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska,
- Pan Adam Banaszak – członek Rady Nadzorczej, Przewodniczący Komisji Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Poszanowania Energii Województwa Kujawsko – Pomorskiego,
- Pan Mirosław Purzycki – członek Rady Nadzorczej, przedstawiciel organizacji ekologicznej, zgłoszony przez organizacje ekologiczne działające i posiadające struktury organizacyjne na terenie województwa kujawsko – pomorskiego i cieszący się poparciem największej ich liczby,
- Pan Krzysztof Napieraj – członek Rady Nadzorczej, Przewodniczący Wojewódzkiej Komisji do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko.

Rada Nadzorcza Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w roku 2010 odbyła 12 posiedzeń.

W 2010 roku Rada Nadzorcza podjęła 316 uchwał, w tym między innymi w sprawach:

- zatwierdzenia rocznego *Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu za rok 2009* oraz rocznego *Sprawozdania finansowego Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu za rok 2009* i jego przedłożenia Zarządowi Województwa Kujawsko – Pomorskiego,
- zatwierdzenia *Listy zadań do dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu na rok 2010*,
- zatwierdzenia *Listy przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkiego Funduszu na 2011 rok*,
- umorzenia pożyczek,
- zatwierdzenia decyzji Zarządu, w tym: uchwał w sprawie zatwierdzenia pomocy w formie pożyczek, dotacji, przekazania środków finansowych i dotacji w formie dopłat do oprocentowania kredytów bankowych,
- zmian *Zasad udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu*,
- uchwalenia *Planu działalności na rok 2011*,
- zatwierdzenia warunków dofinansowania udzielonego Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, na *przedsięwzięcie pn. „Budowa, rozbudowa lub modernizacja OZE lub źródeł wysokosprawnej kogeneracji wraz z podłączeniem do sieci przemysłowej energii cieplnej lub elektrycznej na terenie województwa kujawsko – pomorskiego”*.
- wyboru podmiotu do badania sprawozdania finansowego za rok 2010.

2. Zarząd.

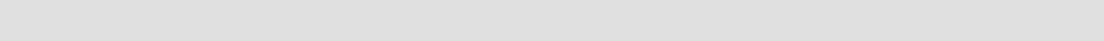
Zarząd Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu pracował w składzie:

Pani Emilia Kawka - Patek – Prezes Zarządu,

Pani Ksenia Żółtowska - Gimińska – Zastępca Prezesa Zarządu ds. przedsięwzięć finansowanych ze środków unijnych,
Pan Wojciech Kuliński – Zastępca Prezesa Zarządu ds. umów i kontroli,
Pan Marek Kalinowski – Zastępca Prezesa Zarządu ds. ekonomiczno – finansowych.

W okresie sprawozdawczym Zarząd odbył 68 posiedzeń i podjął 1 219 decyzji w formie uchwał, w tym między innymi w sprawach:

- wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o zatwierdzenie rocznego *Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu za rok 2009* oraz rocznego *Sprawozdania finansowego Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu za rok 2009*,
- wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o zatwierdzenie „*Listy zadań do dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na rok 2010*”,
- wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o zatwierdzenie korekty „*Listy zadań do dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na rok 2010*”
- udzielania pomocy finansowej w formie pożyczek, dotacji i przekazania środków finansowych,
- występowania z wnioskami do Rady Nadzorczej o umorzenie pożyczek,
- zmian w zawartych umowach o udzielenie pomocy finansowej,
- wypowiedzenia umowy pożyczki,
- zmian w promesach,
- zatwierdzenia wzorów druków obowiązujących w Wojewódzkim Funduszu,
- zatwierdzenia *Kryteriów oceny kosztów uzyskania efektu ekologicznego w 2010 roku* stosowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu przy ocenie wniosków,

- wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o zatwierdzenie *Listy przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na 2011 rok*,
  - wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o uchwalenie *Planu działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na rok 2011*,
  - wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o zmianę *Zasad udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu*,
  - wystąpienia z wnioskiem do Rady Nadzorczej o zatwierdzenie wyboru podmiotu do badania sprawozdania finansowego za 2010 r.,
  - organizacyjnych.
-

III. Realizacja planu finansowego

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w roku 2010 gospodarował środkami finansowymi zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Środowiska z 20 grudnia 2002 w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Dz.U. z 2002 r. Nr 230, poz. 1934) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 listopada 2010 roku w sprawie gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 226 poz. 1479). Dokumentacja ksiąg rachunkowych prowadzona była w oparciu o przepisy ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.) oraz zgodnie z ustawą o finansach publicznych z dnia 30 czerwca 2005 roku (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, z późn. zm.).

Podstawę realizacji pomocy finansowej w 2010 roku stanowił *Plan działalności na rok 2010*, który został zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Uchwałą nr 140/09 z dnia 30.09.2009 roku. W wyniku znacznie większych niż przewidywano wpływów Rada Nadzorcza dokonała zmiany planu finansowego uchwałą nr 265/10 z dnia 10.11.2010 roku. Zwiększone wpływy wynikały z przekazanych nadwyżek opłat i kar od gmin uzyskanych przez nie z tytułu opłat za wycinki drzew i krzewów pod budowę autostrady A1.

1. Wpływy.

Plan finansowy na 2010 rok zakładał, że środki dyspozycyjne wynosić będą 192 457 tys. zł, z tego:

- wpływy statutowe – 106 638 tys. zł, tj. 55,4 % ogółu środków,
- wpływy pozostałe – 75 400 tys. zł, tj. 39,2 % ogółu środków,

– środki pieniężne na początek

roku – 10 419 tys. zł, tj. 5,4 % ogółu środków.

Środki dyspozycyjne w 2010 roku wynosiły 196 195 tys. zł i były wyższe od zaplanowanych o 3 738 tys. zł, tj. o 1,9 %. Składające się na nie wpływy statutowe w kwocie 106 887 tys. zł stanowiły 54,5 % środków dyspozycyjnych ogółem. Wpływy pozostałe w kwocie 78 889 tys. zł i stan środków finansowych na początek roku w kwocie 10 419 tys. zł – stanowiły odpowiednio 40,2 % i 5,3 % środków dyspozycyjnych ogółem.

Tab. 2 Struktura i wielkość wpływów Wojewódzkiego Funduszu w 2010 roku

Lp	Treść	2010 rok				
		Plan (w tys. zł)	Struktura (w %)	Wykonanie (w tys. zł)	Struktura (w %)	Wykonanie (w %) (5:3)
1	2	3	4	5	6	7
I	Ogółem (II+III+IV)	192 457	100,0	196 195	100,0	101,9
II	Środki pieniężne na początek roku	10 419	5,4	10 419	5,3	100,0
III	Wpływy statutowe ogółem:	106 638	55,4	106 887	54,5	100,2
1	wpływy z tytułu opłat	38 496	20,0	39 101	19,9	101,6
2	wpływy z tytułu kar	500	0,3	140	0,1	28,0
3	inne wpływy	67 642	35,1	67 646	34,5	100,0
IV	Wpływy pozostałe ogółem:	75 400	39,2	78 889	40,2	104,6
1	odsetki od pożyczek	7 500	3,9	6 868	3,5	91,6
2	odsetki à vista, od lokat	2 000	1,0	2 518	1,3	125,9
3	zwrot rat kapitałowych	65 000	33,8	67 894	34,6	104,5
4	inne	900	0,5	1 609	0,8	178,8

Na pozostałe wpływy składają się:

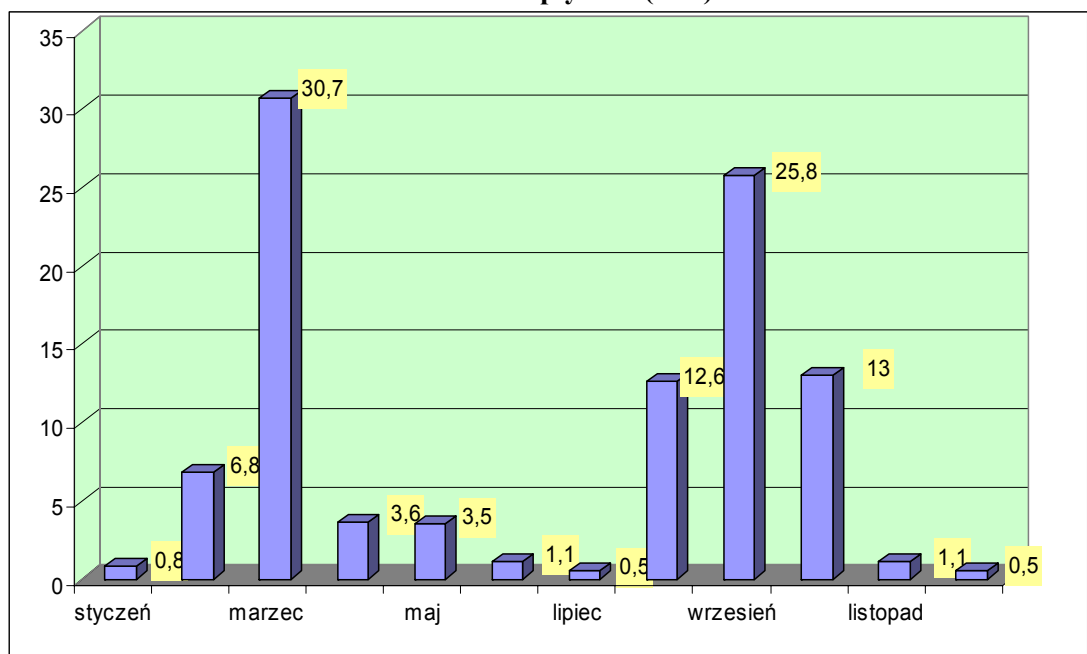
- przychody z tytułu odsetek od pożyczek 6 868 tys. zł, tj. 91,6 % wielkości planowanej,
- przychody z oprocentowania lokat i rachunków bankowych 2 518 tys. zł, tj. 125,9 % wielkości planowanej,
- zwroty rat kapitałowych 67 894 tys. zł, tj. 104,6 % wielkości zaplanowanej.

Wyższe o 25,9 % od zaplanowanych były wpływy z tytułu oprocentowania lokat i rachunków bankowych.

Tab. 3 Wielkość i struktura miesięcznych wpływów statutowych z tytułu opłat i kar przekazywanych Funduszowi w roku 2010

Lp.	Treść	Wielkość wpływów (w tys. zł)			Struktura wpływów (w %)
		z tytułu kar	z tytułu opłat	Razem	
1	2	3	4	5	6
I	Wpływy z tytułu opłat i kar	140	39 101	39 241	100,0
1	styczeń	7	318	325	0,8
2	luty	4	2 677	2 681	6,8
3	marzec	27	11 997	12 024	30,7
4	kwiecień	13	1 406	1 419	3,6
5	maj	6	1 384	1 390	3,5
6	czerwiec	0	417	417	1,1
7	lipiec	2	195	197	0,5
8	sierpień	42	4 886	4 928	12,6
9	wrzesień	3	10 107	10 110	25,8
10	październik	8	5 104	5 112	13,0
11	listopad	6	429	435	1,1
12	grudzień	22	181	203	0,5

Struktura wpływów (w%)

Poziom wpływów z tytułu opłat i kar w poszczególnych miesiącach był zróżnicowany i wahał się od 0,5 % wpływów ogółem w miesiącu lipcu

i grudniu do 30,7 % wpływów ogółem w miesiącu marcu. Opłaty za korzystanie ze środowiska wnoszone są do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko - Pomorskiego za okresy sześciomiesięczne, w terminie do końca miesiąca następującego po upływie każdego półrocza.

2. Wydatki.

Plan finansowy na 2010 rok zakładał wydatki Wojewódzkiego Funduszu na poziomie 135 540 tys. zł, w tym:

- pomoc finansowa ogółem - 123 580 tys. zł,
- wydatki bieżące związane z działalnością Funduszu - 11 960 tys. zł.

Tab. 4 Wielkość i struktura wydatków Wojewódzkiego Funduszu w 2010 roku

Lp.	Rodzaj wydatków	Plan (w tys. zł)	Struktura (w %)	Wykonanie (w tys. zł)	Struktura (w %)	Wykonanie (w %) (5:3)
		3	4	5	6	7
I	Ogółem (II+III)	135 540	100,0	128 108	100,0	94,5
II	Pomoc finansowa ogółem:	123 580	91,2	121 643	95,0	98,4
1	udzielone dotacje i przekazanie środków	20 000	14,7	18 557	14,5	92,8
2	udzielone pożyczki	100 000	73,8	99 892	78,0	99,9
4	dopłaty do kredytów bankowych	3 500	2,6	3 117	2,4	89,1
5	Zwrot gminom utraconych dochodów	80	0,1	77	0,1	96,3
III	Wydatki związane z działalnością Funduszu	11 960	8,8	6 465	5,0	54,1
1	wydatki bieżące	6 960	5,1	6 418	5,0	92,2
2	wydatki inwestycyjne	5 000	3,7	47	0,0	0,9

Faktyczne wykonanie wydatków wyniosło 128 108 tys. zł, co stanowiło 94,5 % planu. Główną pozycją wydatków Wojewódzkiego Funduszu w 2010 roku była pomoc finansowa, która wyniosła 121 643 tys. zł. W strukturze stanowiła ona 95,0 % ogólnej kwoty wydatków, a była realizowana w formie pożyczek, dotacji, przekazania środków finansowych, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów bankowych i zwrotu gminom utraconych dochodów z tytułu zwolnienia z podatku od nieruchomości, będących własnością Skarbu Państwa, gruntów pokrytych

wodami jezior o ciągłym dopływie lub odpływie wód powierzchniowych oraz gruntów zajętych pod sztuczne zbiorniki wodne. Pomoc finansowa stanowiła 98,4 % wielkości planowanej. W kwocie wydatków ogółem w roku 2010 pożyczki stanowiły 78,0 %, dotacje i przekazanie środków 14,5 %, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych 2,4 %, zwrot gminom utraconych dochodów 0,1 %. Wydatki związane z działalnością Biura Wojewódzkiego Funduszu stanowiły 5,0 % wydatków ogółem.

3. Wynik finansowy.

Po korekcie plan finansowy na rok 2010 przewidywał wynik finansowy na poziomie 65 498 tys. zł.

Tab. 5 Rachunek zysków i strat za 2010 rok

Lp.	Wyszczególnienie	Plan (w tys. zł)	Struk- tura (w %)	Wykonanie (w tys. zł)	Struk- tura (w %)	Wykona- nie (w %)
1	2	3	4	5	6	7
I	Przychody statutowe	106 638	100,0	106 887	100,0	100,2
1	wpływy z opłat	38 496	36,1	39 101	36,6	101,6
2	wpływy z kar	500	0,5	140	0,1	28,0
3	inne (nadw.fund. gminnych i pow.)	67 642	63,4	67 646	63,3	100,0
II	Wydatki statutowe	44 580	100,0	41 634	100,0	93,4
1	wypłaty dotacji i przekazanie środków	20 000	44,9	18 557	44,6	92,8
2	dopłaty do odsetek	3 500	7,8	3 117	7,5	89,1
3	umorzenia pożyczek	21 000	47,1	19 883	47,7	94,7
4	zwrot gminom utraconych dochodów	80	0,2	77	0,2	96,3
A	Wynik z działalności statutowej	62 058	X	65 253	x	105,1
III	Przychody operacyjne i finansowe	10 400	100,0	10 168	100,0	97,8
1	odsetki od udzielonych pożyczek	7 500	72,1	6 868	67,5	91,6
2	odsetki od lokat i rach. a' vista	2 000	19,2	2 518	24,8	125,9
3	otrzymane dywidendy	0	0,0	0	0,0	0,0
4	pozostałe przychody oper. i finansowe	900	8,7	782	7,7	86,9
IV	Koszty działalności operacyjnej i finansowej	6 960	100,0	6 508	100,0	93,5
1	w tym: wynagrodzenia z narzutami	5 600	80,5	5 283	81,2	94,3
B	Wynik z działalności	3 440	X	3 660	x	106,4
V	Wynik finansowy (A+B)	65 498	X	68 913	x	105,2

Działalność statutowa w 2010 roku przyniosła wynik w wysokości 65 253 tys. zł. Natomiast zysk z działalności operacyjnej ukształtował się

na poziomie 3 660 tys. zł, co w sumie dało dodatni wynik finansowy za rok 2010 w kwocie 68 913 tys. zł.

Koszty działalności operacyjnej i finansowej Biura Wojewódzkiego Funduszu wyniosły 6 508 tys. zł i były o 6,5 % niższe od planowanych.

4. Bilans.

Bilans Wojewódzkiego Funduszu za 2010 rok został zbadany przez biegłego rewidenta i przyjęty bez zastrzeżeń.

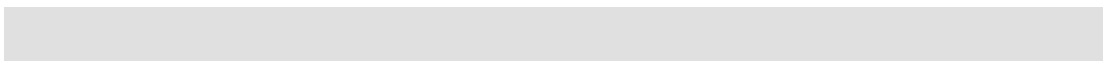
Tab. 6 Bilans

Lp.	Treść	Stan na 31.12.2009 (w tys. zł)	Wskaźnik struktury (w %)	Stan na 31.12.2010 (w tys. zł)	Wskaźnik struktury (w %)	Dynamika (w %)
1	2	3	4	5	6	7
	AKTYWA OGÓLEM	293 233	100,0	363 724	100,0	124,0
I	Aktywa trwale	211 304	72,0	219 689	60,4	104,0
1	Wartości niematerialne i prawne	14	0,0	7	0,0	50,0
2	Rzeczowe aktywa trwale	274	0,1	191	0,1	69,7
3	Należności długoterminowe	209 791	71,5	218 344	60,0	104,1
4	Inwestycje długoterminowe	1 225	0,4	1 136	0,3	92,7
5	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0	0,0	11	0,0	x
II	Aktywa obrotowe	81 929	28,0	144 035	39,6	175,8
1	Należności krótkoterminowe	71 508	24,4	74 236	20,4	103,8
2	Inwestycje krótkoterminowe	10 419	3,6	69 771	19,2	669,7
3	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	2	0,0	28	0,0	1400,0
	PASYWA OGÓLEM	293 233	100,0	363 724	100,0	124,0
I	Fundusze własne	293 024	99,9	361 937	99,5	123,5
1	Fundusz statutowy	269 625	91,9	286 032	78,6	106,1
2	Fundusz z aktualizacji wyceny	3	0,0	3	0,0	100,0
3	Fundusz rezerwowy	6 989	2,4	6 989	1,9	100,0
4	Wynik finansowy	16 407	5,6	68 913	19,0	420,0
II	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	209	0,1	1 787	0,5	855,0
1	Zobowiązania	209	0,1	1 787	0,5	855,0
2	Rozliczenia międzyokresowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Wartość majątku Wojewódzkiego Funduszu na koniec 2010 roku wyniosła 363 724 tys. zł, z tego aktywa trwale stanowiły 60,4 %, a aktywa obrotowe 39,6 %. Główną pozycję w pasywach stanowiły fundusze własne

w wysokości 361 937 tys. zł, w tym fundusz statutowy wynosił 286 032 tys. zł, tj. 78,6 % ogólnej wartości pasywów. W stosunku do roku ubiegłego nastąpił wzrost funduszy własnych o 23,5 %.

Sytuacja finansowa Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu jest dobra. W roku 2010 utrzymana została tendencja wzrostowa funduszu statutowego, który nominalnie wzrósł o 16 407 tys. zł oraz sumy bilansowej, która zwiększyła się o 70 491 tys. zł.

IV. Pomoc finansowa Wojewódzkiego Funduszu na zadania proekologiczne.

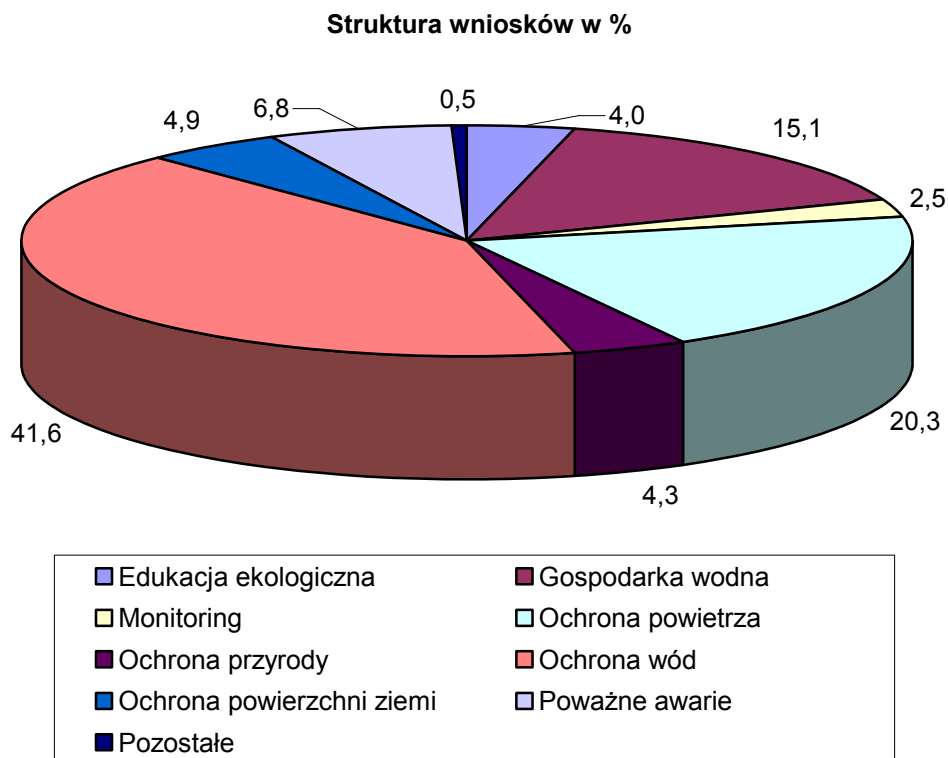
1. Realizacja pomocy finansowej w formie pożyczek, dotacji i przekazania środków finansowych.

Wojewódzki Fundusz, realizując zadania ustawowe w zakresie dofinansowywania przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska, w 2010 roku przyjął 740 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę 179 189 tys. zł, z tego:

- 549 wniosków o udzielenie dotacji na łączną kwotę 57 418 tys. zł,
- 191 wniosków o udzielenie pożyczek na łączną kwotę 121 771 tys. zł.

Tab. 7 Struktura zgłoszonego zapotrzebowania na środki ekologiczne w 2010 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość			Kwota (w tys. zł)			struktura wniosków (w %)
		zgłoszonych wniosków						
		dotacje / przekazanie środków	pożyczki	ogółem	dotacje / przekazanie środków	pożyczki	ogółem	
1	Edukacja ekologiczna	336	0	336	7 106	0	7 106	4,0
2	Gospodarka wodna	10	27	37	7 984	19 174	27 158	15,1
3	Monitoring	12	0	12	4 423	0	4 423	2,5
4	Ochrona powietrza	28	61	89	7 461	28 945	36 406	20,3
5	Ochrona przyrody	122	1	123	7 232	400	7 632	4,3
6	Ochrona wód	19	79	98	14 847	59 651	74 498	41,6
7	Ochrona powierzchni ziemi	4	11	15	185	8 656	8 841	4,9
8	Poważne awarie	5	12	17	7 209	4 945	12 154	6,8
9	Pozostałe	13	0	13	971	0	971	0,5
	RAZEM	549	191	740	57 418	121 771	179 189	100,0

W ujęciu wartościowym najwięcej wniosków dotyczyło dofinansowania zadań związanych z ochroną wód. W tej dziedzinie wnioskowano o dofinansowanie w wysokości 74 498 tys. zł, tj. 41,6 % ogólnej kwoty złożonych wniosków. W dalszej kolejności znalazły się wnioski o dofinansowanie przedsięwzięć na ochronę powietrza – 36 406 tys. zł, tj. 20,3 %, gospodarkę wodną – 27 158 tys. zł, tj. 15,1 %, poważne awarie – 12 154 tys. zł, tj. 6,8 % oraz ochronę powierzchni ziemi – 8 841 tys. zł, tj. 4,9 %. Udział pozostałych dziedzin w strukturze złożonych wniosków stanowił łącznie 11,3 % (Tab. 7).

Wnioski zgodne z *Kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu* i obowiązującymi *Zasadami udzielania pomocy finansowej ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu*, mające istotne znaczenie dla środowiska naturalnego w regionie, zostały ujęte na *Liście zadań do dofinansowania na rok 2010*.

Dofinansowanie udzielane było na podstawie umów cywilno - prawnych.

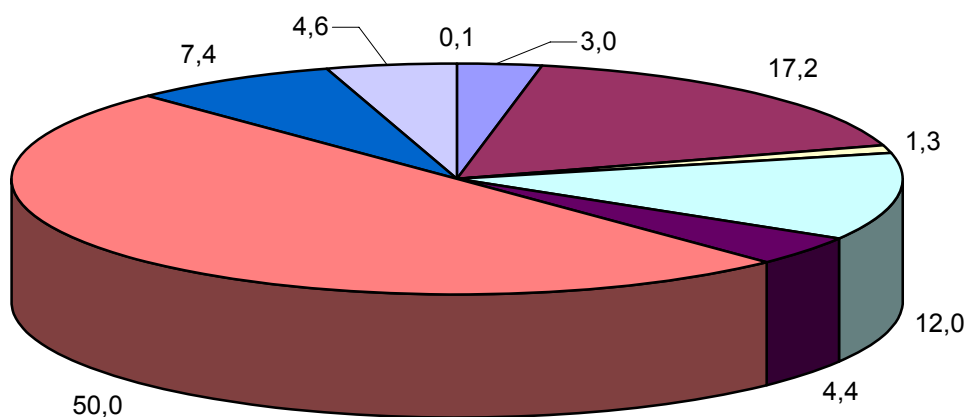
W 2010 roku zawarto 629 umów na łączną kwotę 119 460 tys. zł,
z tego:

- 435 umów dotacji i przekazania środków finansowych na kwotę 16 721 tys. zł, tj. 14,0 % łącznej kwoty zawartych umów,
- 194 umowy pożyczek na kwotę 102 739 tys. zł, tj. 86,0 % łącznej kwoty zawartych umów.

Tab. 8 Struktura dofinansowania udzielonego na podstawie zawartych w 2010 roku umów

Lp	Wyszczególnienie	Ilość			Kwota (w tys. zł)				
		zawartych umów							struktura (w %)
		dotacje / przekazanie środków	pożyczki	ogółem	dotacje / przekazanie środków	pożyczki	ogółem		
1	Edukacja ekologiczna	288	0	288	3 664	0	3 664	3,0	
2	Gospodarka wodna	4	30	34	2 997	17 553	20 550	17,2	
3	Monitoring	8	0	8	1 590	0	1 590	1,3	
4	Ochrona powietrza	12	61	73	1 490	12 824	14 314	12,0	
5	Ochrona przyrody	113	1	114	4 834	400	5 234	4,4	
6	Ochrona wód	2	79	81	68	59 648	59 716	50,0	
7	Ochrona powierzchni ziemi	1	11	12	30	8 840	8 870	7,4	
8	Poważne awarie	4	12	16	1 985	3 474	5 459	4,6	
9	Pozostałe	3	0	3	63	0	63	0,1	
RAZEM		435	194	629	16 721	102 739	119 460	100,0	

Struktura dofinansowania w %

■ Edukacja ekologiczna	■ Gospodarka wodna
■ Monitoring	■ Ochrona powietrza
■ Ochrona przyrody	■ Ochrona wód
■ Ochrona powierzchni ziemi	■ Poważne awarie
■ Pozostałe	

Największa liczba zawartych umów w 2010 roku dotyczyła dofinansowania zadań z zakresu edukacji ekologicznej - 288 umów. Na zadania w dziedzinie ochrony przyrody zawarto - 114 umów, ochrony wód 81 umów, ochrony powietrza - 73 umowy, gospodarki wodnej - 34 umowy.

Największy udział finansowy w 2010 roku miały umowy, w ramach których dofinansowywano zadania mające na celu ochronę wód - 50,0 %. Poza tym wysoki udział wartościowy miały umowy na zadania z zakresu gospodarki wodnej - 17,2 % oraz ochrony powietrza - 12,0 %.

Zgłoszone w formie wniosków zapotrzebowanie na środki finansowe w kwocie 179 189 tys. zł zostało zrealizowane w formie zawartych umów o udzielenie pomocy finansowej w wysokości 119 460 tys. zł, co stanowiło 66,7 % zgłoszonych potrzeb (pożyczki 84,4 %, dotacje 29,1 %). Struktura zawartych umów pożyczek w ujęciu dziedzinowym była zbliżona do struktury zgłoszonego zapotrzebowania, co obrazuje poniższa tabela.

Tab. 9 Struktura złożonych wniosków o pożyczki i zawartych umów pożyczek w ujęciu dziedzinowym

Dziedzina	Wartość złożonych wniosków (tys. zł)	Wartość zawartych umów (tys. zł)	struktura wniosków w %	struktura umów w %
Gospodarka wodna	19 174	17 553	15,7	17,1
Ochrona powietrza	28 945	12 824	23,8	12,5
Ochrona przyrody	400	400	0,3	0,4
Ochrona wód	59 651	59 648	49,0	58,0
Ochrona powierzchni ziemi	8 656	8 840	7,1	8,6
Poważne awarie	4 945	3 474	4,1	3,4
RAZEM	121 771	102 739	100,0	100,0

Tab. 10 Struktura złożonych wniosków o dotacje i zawartych umów dotacyjnych w ujęciu dziedzinowym

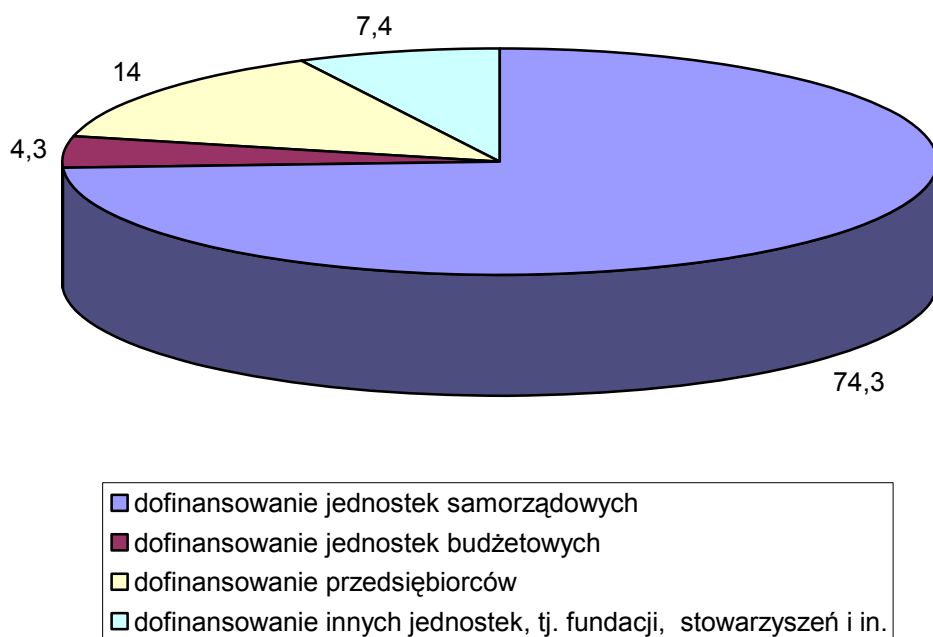
Dziedzina	Wartość złożonych wniosków (tys. zł)	Wartość zawartych umów (tys. zł)	struktura wniosków w %	struktura umów w %
Edukacja ekologiczna	7 106	3 664	12,4	21,9
Gospodarka wodna	7 984	2 997	13,9	17,9
Monitoring	4 423	1 590	7,7	9,5
Ochrona powietrza	7 461	1 490	13,0	8,9
Ochrona przyrody	7 232	4 834	12,6	28,9
Ochrona wód	14 847	68	25,8	0,4
Ochrona powierzchni ziemi	185	30	0,3	0,2

Poważne awarie	7 209	1 985	12,6	11,9
Pozostałe	971	63	1,7	0,4
RAZEM	57 418	16 721	100,0	100,0

W ujęciu podmiotowym pomoc finansowa Wojewódzkiego Funduszu przedstawiała się następująco:

- dofinansowanie jednostek samorządowych - 88 784 tys. zł, tj. 74,3 %,
- dofinansowanie przedsiębiorców - 16 671 tys. zł, tj. 14,0 %,
- dofinansowanie innych jednostek, tj. fundacji, stowarzyszeń i in. - 8 862 tys. zł., tj. 7,4 %,
- dofinansowanie jednostek budżetowych - 5 143 tys. zł, tj. 4,3 %.

Struktura dofinansowania (w %)

Dofinansowanie udzielane przedsiębiorcom było rozpatrywane z punktu widzenia dopuszczalności udzielenia pomocy publicznej. Wsparcie udzielone w formie pożyczek i dotacji trzydziestu dwóm przedsiębiorcom zostało przyznane w ramach pomocy de minimis. Pomoc ta wyrażona w ekwiwalencie dotacji brutto wyniosła 739 tys. zł.

Rozdysponowanie udzielonej w 2010 roku pomocy finansowej dla poszczególnych rodzajów podmiotów obrazuje tabela 11

Tab. 11 Umowy zawarte w 2010 roku z podziałem na dziedziny według rodzaju kontrahentów w tys. zł

GRUPY CELOWE	Jednostki samorządowe	Struktura wg dziedzin (w %)	Jednostki budżetowe	Struktura wg dziedzin (w %)	Przedsiębiorcy	Struktura wg dziedzin (w %)	Inne	Struktura wg dziedzin (w %)	Ogółem	Struktura wg dziedzin (w %)
Edukacja ekologiczna	1 820	2,0	464	9,0	373	2,2	1 007	11,4	3 664	3,1
Gospodarka wodna	20 502	23,1	0	-	48	0,3	0	-	20 550	17,2
Monitoring	0	-	1 590	30,9	0	-	0	-	1 590	1,3
Ochrona powietrza	5 952	6,7	1 132	22,0	3 267	19,6	3 963	44,7	14 314	12,0
Ochrona przyrody	1 401	1,6	644	12,5	274	1,6	2 915	32,9	5 234	4,4
Ochrona wód	49 546	55,8	8	0,2	9 885	59,4	277	3,1	59 716	50,0
Ochrona powierzchni ziemi	6 016	6,8	30	0,6	2 824	16,9	0	-	8 870	7,4
Poważne awarie	3 534	4,0	1 225	23,8	0	-	700	7,9	5 459	4,5
Pozostałe	13	0,0	50	1,0	0	-	0	-	63	0,1
Ogółem	88 784	100,0	5 143	100,0	16 671	100,0	8 862	100,0	119 460	100,0
Struktura wg podmiotów (w %)	74,3	x	4,3	x	14,0	x	7,4	x	100,00	x

2. Umorzenia.

Pożyczki udzielane przez Wojewódzki Fundusz na wniosek pożyczkobiorcy mogą być częściowo umorzone. Umorzenie jest możliwe po spełnieniu określonych warunków. Podstawowe znaczenie ma osiągnięcie planowanego efektu rzeczowego i ekologicznego w terminach wskazanych w umowie pożyczki.

Decyzje o umorzeniu podejmowane są przez Radę Nadzorczą na podstawie zaopiniowanych przez Zarząd Wojewódzkiego Funduszu wniosków składanych przez pożyczkobiorców. Pożyczki umarzono do 30 % ich wysokości. Dla podmiotów prowadzących działalność w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, kultury, bezpieczeństwa publicznego, realizujących zadania pozostające w związku z wyżej wymienioną działalnością, które zawarły umowy do 31.12.2007 roku umorzenie wynosiło do 40 % ich wysokości.

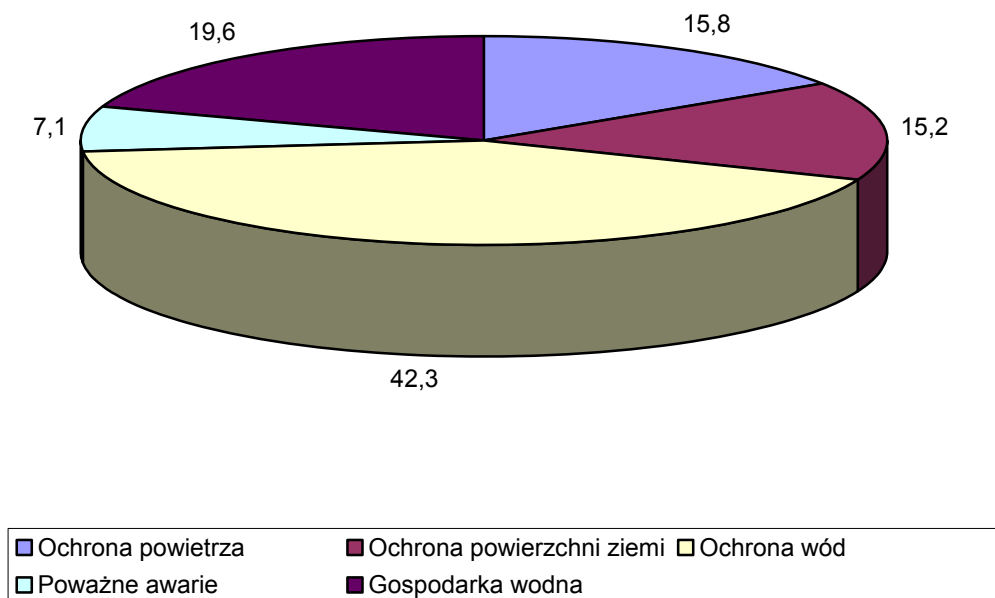
W 2010 roku wpłynęło 151 wniosków o umorzenie pożyczek i wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. Łączna wartość umorzeń wyniosła 19 883 tys. zł, co stanowiło 29,3 % kwoty udzielonych pożyczek.

Wysokość i strukturę udzielonych umorzeń przedstawia poniższa tabela:

Tab. 12 Umorzenia w roku 2010

Lp.	Dziedzina	Liczba umów	Wartość umów (w tys. zł)	Umorzona kwota (w tys. zł)	Procent umorzenia pożyczek	Struktura umorzeń w ujęciu wart. (w %)
		objętych umorzeniem				
I.	Ogółem:	151	67 847	19 883	29,3	100,0
1	Ochrona powietrza	30	9 290	3 145	33,9	15,8
2	Ochrona powierzchni ziemi	10	10 179	3 019	29,7	15,2
3	Ochrona wód	63	30 448	8 401	27,6	42,3
4	Poważne awarie	15	4 003	1 420	35,5	7,1
5	Gospodarka wodna	33	13 927	3 898	28,0	19,6

Struktura umorzeń (w %)

W ujęciu dziedzinowym w okresie sprawozdawczym najczęściej umorzono pożyczek udzielonych na zadania z zakresu ochrony wód. Ich udział w strukturze umorzeń wyniósł 42,3 %. W ujęciu podmiotowym przeważały umorzenia pożyczek udzielonych jednostkom samorządu terytorialnego i wyniosły one 17 664 tys. zł, tj. 88,8 % ogólnej kwoty umorzeń.

Dla dwudziestu przedsiębiorców umorzenie pożyczki stanowiło pomoc publiczną w rozumieniu przepisów o pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom. Została ona udzielona w ramach pomocy de minimis, a jej wartość wyrażona w ekwiwalencie dotacji brutto wyniosła 2 609 tys. zł.

3. Nagrody.

W roku 2010 Wojewódzki Fundusz przyznał również nagrody za działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej w łącznej kwocie 60 tys. zł.

Zarząd Wojewódzkiego Funduszu przyznał nagrody pieniężne w wysokości po 5 tys. zł laureatom Narodowego Konkursu Ekologicznego

„Przyjaźni Środowisku”: Kujawsko-Pomorskiemu Centrum Edukacji Ekologicznej w Bydgoszczy, Przedszkolu nr 8 w Toruniu, Centrum Onkologii w Bydgoszczy, Toruńskiemu Stowarzyszeniu „Tilia”.

Ponadto nagrody pieniężne w łącznej wysokości 40 tys. zł ufundowano dla laureatów konkursu „Przeglądu Komunalnego” o Puchar Recyklingu, z województwa kujawsko – pomorskiego: 10 tys. zł dla Urzędu Miejskiego w Szubinie, 10 tys. zł dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania Sp. z o.o. w Toruniu, 10 tys. zł dla Włocławskiego Centrum Edukacji Ekologicznej, 5 tys. zł dla Przedsiębiorstwa Unieszkodliwiania Odpadów „Eko – Wisła” w Świeciu, 5 tys. zł dla PPHU ABBA-EKOMED Sp. z o.o. w Toruniu.

4. Realizacja pomocy finansowej w formie dopłat do oprocentowania kredytów preferencyjnych udzielanych przez banki.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w 2010 roku dofinansowywał w formie dopłat do oprocentowania kredytów preferencyjnych inwestycje proekologiczne realizowane przede wszystkim przez osoby fizyczne i małych przedsiębiorców. Pomocy udzielano na podstawie umowy podpisanej w dniu 22 czerwca 2006 roku między Wojewódzkim Funduszem a oddziałami Banku Ochrony Środowiska SA w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku. Pomoc realizowana była w oparciu o dziewięć linii kredytowych obejmujących następujące inwestycje:

- energooszczędne dotyczące ogrzewania i ciepłej wody,
- energooszczędne dotyczące docieplenia budynków,
- dotyczące budowy płyt obornikowych oraz zbiorników na gnojówkę i gnojownicę,
- dotyczące zagospodarowania odpadów,
- dotyczące budowy małych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej,

- dotyczące uprawy roślin wykorzystywanych do produkcji biomasy oraz związane z produkcją biomasy,
- związane z konserwacją parków w zespołach pałacowo - parkowych i dworsko - parkowych,
- w zakresie odnawialnych źródeł energii,
- dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest.

Dofinansowanie w 2010 r. w formie dopłat do oprocentowania kredytów na podstawie umów zawartych z oddziałami BOŚ SA wyniosło 3 117 tys. zł.

Oddziały BOŚ SA zawarły w 2010 roku 301 umów udzielając kredytów na kwotę 27 598 tys. zł.

Tab. 13 Kredyty preferencyjne udzielone przez oddziały BOŚ S.A. w roku 2010

Lp.	Nazwa oddziału	Liczba podpisanych umów	Wartość udzielonych kredytów (tys. zł)
1	Oddział we Włocławku	54	9 835
2	Oddział w Bydgoszczy	164	13 785
3	Oddział w Toruniu	83	3 978
	Razem	301	27 598

Uruchomione w 2010 roku kredyty przyniosły wymierne efekty ekologiczne. W szczególności zmniejszono zużycie energii cieplnej, co skutkowało zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń energetycznych do atmosfery. Wstawiono 1 129 okien termoizolacyjnych oraz docieplono ok. 149 tys. m² ścian zewnętrznych budynków, stropów i dachów. W zakresie energii odnawialnej wybudowano między innymi 10 elektrowni wiatrowych oraz zainstalowano kolektory słoneczne o powierzchni ok. 50 m². Dofinansowaniem objęto również inwestycje dotyczące wymiany 2,6 tys. m² powierzchni dachowych azbestowych.

5. Realizacja pomocy finansowej na przedsięwzięcia z zakresu odnawialnych źródeł energii

W 2010 r. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, po uzyskaniu promesy pożyczki do kwoty 35 000 tys. zł

z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, ogłosił konkurs na dofinansowanie w formie pożyczki przedsięwzięć polegających na budowie, rozbudowie lub modernizacji odnawialnych źródeł energii lub wysokosprawnej kogeneracji wraz z podłączeniem do sieci przesyłowej energii cieplnej lub elektrycznej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

W ramach konkursu, w pierwszym naborze, zostały złożone dwa wnioski:

- wniosek Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Bydgoszczy Sp. z o.o o dofinansowanie zadania pn.: „Zmiana sposobu ogrzewania z węglowego na pompy ciepłe” na kwotę 1 408 tys. zł,
- wniosek Przedsiębiorstwa Uzdrowisko Ciechocinek S.A. o dofinansowanie zadania pn.: „Modernizacja kotłowni o mocy 3 000 kW, wymiennikowni oraz montaż kolektorów słonecznych w Szpitalu Uzdrowiskowym Nr IV Dom Zdrojowy w Ciechocinku /II Etap kolektory słoneczne/” na kwotę 723 tys. zł.

Oba wnioski na łączną kwotę 2 131 tys. zł zostały zakwalifikowane do dofinansowania.

W związku z rozstrzygnięciem konkursu i pozytywnym rozpatrzeniem wniosków WFOŚiGW w Toruniu zawarł w 2010 roku umowę pożyczki z NFOŚiGW w Warszawie na kwotę 2 131 tys. zł.

Promesa Narodowego Funduszu udzielona jest do 30 czerwca 2011 roku. Wojewódzki Fundusz, mając na celu maksymalne wykorzystanie przyznanych środków finansowych, ogłasza kolejne nabory wniosków.

V. Efekty ekologiczne uzyskane w 2010 roku w wyniku realizacji przedsięwzięć dofinansowanych przez Wojewódzki Fundusz.

Przedstawione poniżej efekty uzyskane w poszczególnych dziedzinach, określone zostały na podstawie kart efektów ekologicznych, stanowiących integralną część zawartych umów.

1. Ochrona wód.

Na zadania z tej dziedziny w roku 2010 wydatkowano łącznie 58 226 tys. zł, co stanowiło 49,2 % ogólnej kwoty przeznaczonej na ochronę środowiska. Dofinansowaniem w zakresie kanalizacji objęto przede wszystkim zadania ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Budowa kanalizacji powoduje wzrost dociążenia istniejących oczyszczalni ścieków, co ma pozytywny wpływ na poprawę parametrów ścieków oczyszczonych oraz zmniejszenie kosztu jednostkowego ich oczyszczania. Przedsięwzięcia w zakresie rozbudowy oczyszczalni zbiorczych miały na celu zwiększenie efektywności i niezawodności ich pracy. Na terenach o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa kanalizacji zbiorczej jest ekonomicznie nieuzasadniona dofinansowywano budowę oczyszczalni przyzagrodowych.

W zakresie przedsięwzięć dotyczących ochrony wód w 2010 roku zrealizowano:

- 43 zadania dotyczące budowy, przebudowy sieci kanalizacyjnej i/lub deszczowej, wodociągowej,
- 9 zadań obejmujących rozbudowę oczyszczalni,
- 10 zadań polegających na budowie oczyszczalni przyzagrodowych,
- 4 zadania dotyczące:
  - opracowania dokumentacji,

- zakupu sprzętu,
- zakupu pojazdów.

W wyniku ich realizacji uzyskano następujące efekty ekologiczne:

- wybudowano:
  - 85 416,70 mb sieci kanalizacji grawitacyjnej,
  - 33 798,20 mb przyłączy do kanalizacji sanitarnej,
  - 89 319,00 mb sieci kanalizacji tłocznej,
  - 9 387,00 m sieci kanalizacyjnej deszczowej,
  - 4 819,20 m przyłączy wodociągowych,
  - 13 760,90 m sieci wodociągowych,
- inwestycjami zostało objętych 28 200 mieszkańców,
- zlikwidowano 1 839 szamb,
- zbudowano 712 oczyszczalni przyzagrodowych o przepustowości 505,9 m³/dobę,
- zbudowano 225 szt. przepompowni przyzagrodowych o wydajności 102,1625 m³/h,
- zbudowano 65 szt. przepompowni sieciowych ścieków o wydajności 5 166,65 m³/h,
- dociążono istniejące lub realizowane wraz z kanalizacją oczyszczalnie ścieków o 4 046,79 m³/dobę,
- uzyskano przepustowość modernizowanych i nowych oczyszczalni ścieków w wysokości 1 182,9 m³/dobę,
- zbudowano podczyszczalnie ścieków deszczowych o przepustowości 1 676,12 l/sek,
- umożliwiono odprowadzenie ścieków deszczowych z powierzchni 101,13 ha.
- zmniejszono ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiornika w zakresie ChZT o 5 554,35 kgO₂/dobę,
- zmniejszono ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiornika w zakresie BZT₅ o 3 363,43 kgO₂/dobę,

- zmniejszono ładunek zawiesiny ogólnej odprowadzanej do odbiornika o 1 221,00 kg/dobę,
- zmniejszono ładunek azotu ogólnego odprowadzanego do odbiornika o 214,12 kgN/dobę,
- zmniejszono ładunek fosforu ogólnego odprowadzanego do odbiornika o 60,12 kgP/dobę,
- zakupiono:
  - silnik zaburtowy czterosuwowy Tohatsu o mocy 15 KM,
  - koparko – ładowarkę do konserwacji urządzeń melioracji wodnych,
  - samochód specjalistyczny,
- opracowano dokumentację sieci kanalizacyjnej.

Szczegółowy wykaz zrealizowanych przedsięwzięć, w wyniku których uzyskano prezentowane wyżej efekty ekologiczne zawiera załącznik nr 5.

2. Gospodarka wodna.

Na zadania z tej dziedziny w 2010 roku wydatkowano łącznie 22 145 tys. zł, co stanowiło 18,7 % ogólnej kwoty przeznaczonej na ochronę środowiska. Dofinansowaniem objęto dystrybucję wody pitnej dla ludności poprzez budowę sieci wodociągowych wraz z przyłączami. Znaczne środki przeznaczono na modernizację istniejących stacji uzdatniania wody, mające na celu zwiększenie ich wydajności oraz poprawę parametrów wody uzdatnionej. Natomiast zwiększone zapotrzebowanie na wodę związane z rozwojem budownictwa jednorodzinnego powodowało konieczność budowy nowych stacji uzdatniania wody.

W zakresie zadań dotyczących gospodarki wodnej w 2010 roku zrealizowano:

- 12 zadań w zakresie budowy lub rozbudowy sieci wodociągowej,
- 9 projektów w zakresie budowy i przebudowy stacji uzdatniania wody,

- oraz zadania dotyczące:
  - odtworzenia stosunków wodnych,
  - renaturyzacji rzek, kanałów i wałów przeciwpowodziowych.

W wyniku ich realizacji uzyskano następujące efekty ekologiczne:

- zbudowano:
  - 107 305,96 m sieci wodociągowej,
  - 22 967 m przyłączy do sieci wodociągowej,
- zwiększono przepustowość stacji uzdatniania wody o 5 926,6 m³/dobę,
- wybudowano nowe stacje uzdatniania wody o przepustowości 4 040 m³/dobę,
- nastąpił wzrost retencji wody o 156 000 m³,
- zabezpieczono przed powodzią obszar 171,10 km²,
- poddano regulacji i zabudowie 2 518,51 mb rzek i strug.

Szczegółowy wykaz zrealizowanych przedsięwzięć, w wyniku których uzyskano prezentowane wyżej efekty ekologiczne zawiera załącznik nr 6.

3. Ochrona powietrza.

Wojewódzki Fundusz na ochronę powietrza w 2010 roku wydatkował kwotę 12 798 tys. zł, t.j. 10,8 % łącznej kwoty dofinansowania. Większość przedsięwzięć stanowiły zadania z zakresu termomodernizacji budynków przynoszące efekt ekologiczny w postaci oszczędności energii i zmniejszenia emisji zanieczyszczeń energetycznych do atmosfery.

W zakresie zadań dotyczących ochrony powietrza w 2010 roku zrealizowano:

- 48 zadań termomodernizacji budynków,
- 11 przedsięwzięć związanych z modernizacją systemu ogrzewania,
- oraz pojedyncze zadania dotyczące:
  - ograniczenia emisji pyłu,

- modernizacji instalacji termicznego przekształcania odpadów medycznych,
- zmiany trzonu kuchennego w stołówce szkolnej.

W wyniku ich realizacji uzyskano następujące efekty ekologiczne:

- zredukowano emisję:
  - CO o 83,4551 Mg/rok,
  - CO₂ o 7 553,4323 Mg/rok,
  - tlenków azotu o 6,3137 Mg/rok,
  - SO₂ o 35,0547 Mg/rok,
  - benzo(a)pirenu o 0,1361 Mg/rok,
  - pyłu 63,2463 Mg/rok,
  - sadzy 2,3701 Mg/rok,
- zmniejszono roczne zużycie ciepła o 50 816,0460 GJ/rok.

Szczegółowy wykaz zrealizowanych przedsięwzięć, w wyniku których uzyskano prezentowane wyżej efekty ekologiczne zawiera załącznik nr 7.

4. Ochrona powierzchni ziemi.

Na zadania z zakresu ochrony powierzchni ziemi w roku 2010 wydatkowano 11 268 tys. zł, tj. 9,5 % łącznej pomocy finansowej.

W zakresie zadań dotyczących ochrony ziemi w 2010 roku zrealizowano:

- rekultywacje wysypisk odpadów,
- zakup specjalistycznych pojazdów oraz pojemników usprawniających proces gospodarki odpadami,
- budowę składowiska odpadów,
- likwidację odpadów niebezpiecznych.

W wyniku ich realizacji uzyskano następujące efekty ekologiczne:

- zbudowano zakład unieszkodliwiania odpadów komunalnych dla Torunia i okolicznych gmin,
- zrehabilitowano 1,10 ha powierzchni wysypisk,
- zakupiono 13 specjalistycznych pojazdów do zbiórki i transportu odpadów,
- zakupiono 7 888 pojemników do zbiórki odpadów,
- zebrano 9 556 Mg odpadów w ciągu roku,
- uzyskano zdolność produkcji biogazu na poziomie 1 380 000 m³/rok,
- zwiększono pojemność kwater na składowisku odpadów o 605 800 m³,
- zlikwidowano 10,6928 Mg odpadów.

Szczegółowy wykaz zrealizowanych przedsięwzięć, w wyniku których uzyskano prezentowane wyżej efekty ekologiczne zawiera załącznik nr 8.

5. Ochrona przyrody.

Mając na uwadze ogromne znaczenie ochrony zasobów przyrodniczych województwa kujawsko - pomorskiego, Wojewódzki Fundusz wsparł finansowo szereg przedsięwzięć z tego zakresu.

W roku 2010 na ochronę przyrody wydatkowano łącznie kwotę 3 238 tys. zł, tj. 2,7 % całkowitej pomocy finansowej udzielonej przez Wojewódzki Fundusz i 15,3 % środków dotacyjnych ogółem.

Dofinansowaniem objęto szereg przedsięwzięć realizowanych w ramach konserwatorskiej ochrony przyrody:

- czynną ochronę rezerwatów roślin kserotermicznych i torfowiskowych na terenie rezerwatów: „Linje”, „Skarpy Ślesieńskie”, „Bagno Mostki” i „Ostnicowe Parowy Gruczna”,
- aktualizację dokumentacji obszarów chronionych - wykonanie planów ochrony dla rezerwatów leśnych: „Szumny Zdrój”, „Bobrowisko”, „Wąwelnio”, „Ostrowy nad Branicą”, „Lutowo”, „Gaj Krajeński”, „Długi Bród”, „Okalewo”, „Tomkowo”, „Grocholin”, „Ostrów koło Pszczółczyna”, „Olszyny Rakutowskie”, „Mierucinek”, rezerwatów florystycznych: „Augustowo”, „Ostnicowe Parowy Gruczna”, rezerwatów torfowiskowych:

- „Czarny Bryńsk”, „Okonek”, „Stryszek”, „ Bachotek” oraz rezerwatów faunistycznych: „Balczewo” i „Miedzno”,
- wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych i konserwatorskich pomników przyrody na terenie gmin: Bydgoszcz, Pruszcz, Nakło n. Notecią, Cekcyn i Toruń,
  - prowadzenie monitoringu przyrodniczego na obszarach Natura 2000 w odniesieniu do ptaków (realizacja dyrektywy ptasiej) i pozostałych grup zwierząt oraz siedlisk,
  - czynną ochronę gatunków zagrożonych z rejonu Dolnej Wisły i objętych ochroną (ślimak winniczek),
  - inwentaryzację nietoperzy na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego,
  - działania interwencyjne polegające m.in. na zapobieganiu szkodom wyrządzanym przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową, głównie bobry.

Ponadto dofinansowano:

- restytucję ryb drapieżnych: szczupaka, sandacza oraz jesiotra ostronosego ,
- rehabilitację ptaków prowadzoną przez Gostynińsko -Włocławski Park Krajobrazowy,
- odbudowę populacji zwierzyny drobnej w województwie kujawsko - pomorskim (kuropatwy, zająca, dzikiego królika i bażanta),
- ochronę in situ i ex situ starych odmian drzew owocowych na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego,
- rewaloryzację parków zabytkowych w Królikowie, Lubostroniu, Mogilnie, Toruniu, Strzelnie, Wydrznie, Wieńcu, Skrwilnie i Zbójnie,
- nasadzenia drzew i krzewów na terenie gmin: Mrocza, Pakość, Janikowo, Sadki, Świecie, Świekatowo, Inowrocław, Dąbrowa Biskupia, Kamień Krajeński, Lubiewo, Solec Kujawski, Dobrcz, Gostycyn, Bydgoszcz, Pruszcz, Gąsawa, Nakło n. Notecią, Cekcyn, Kęsowo, Górzno, Książki, Kowalewo Pomorskie, Papowo Biskupie, Wąbrzeźno, Grudziądz, Stolno, Chełmża, Toruń, Bobrowo, Izbica Kujawska, Lubraniec, Kikół, Kowal, Aleksandrów Kujawski, Choceń, Nieszawa, Brześć Kujawski, Tłuchowo, Włocławek, Lipno, Chodecz, Radziejów, Baruchowo, Skepe, Piotrków

Kujawski, Rypin, Boniewo, Bobrowniki, Lubień Kujawski, Koneck, powiatów: inowrocławskiego, grudziądzkiego, brodnickiego i lipnowskiego oraz parafii w: Skępem, Cekcynie, Iwcu, Zdrojach, Bydgoszczy, Płonkowie,

- promowanie walorów przyrodniczych i obszarów chronionych województwa poprzez wydawnictwa i programy telewizyjne.

Zadania, których realizację Wojewódzki Fundusz dofinansował w 2010 roku, służyły poprawie lub zachowaniu obecnego stanu zespołów roślinnych, przywracaniu równowagi biologicznej w ekosystemach. W przypadku obiektów prawnie chronionych i na obszarach objętych ochroną Wojewódzki Fundusz wspierał finansowo działania bezpośrednie, dające w efekcie poprawę jakości ekosystemu lub dokumentacyjne, stwarzające podstawy do dalszych działań na rzecz ochrony przyrody.

6. Monitoring stanu środowiska.

W 2010 roku na zadania z zakresu monitoringu środowiska przekazano środki finansowe w łącznej kwocie 1 582 tys. zł, co stanowi 1,3 % całkowitej pomocy finansowej udzielonej przez Wojewódzki Fundusz i 8,5 % kwoty środków dotacyjnych ogółem. Dofinansowaniem objęto następujące zadania w ramach monitoringu środowiska prowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy:

- monitoring regionalny województwa kujawsko - pomorskiego,
- zintegrowany monitoring środowiska przyrodniczego prowadzony w Stacji Bazowej w Koniczynie,
- monitoring wód na obszarach wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska uzyskał także wsparcie na wyposażenie laboratoriów w aparaturę kontrolno – pomiarową i sprzęt pomocniczy, co przyczynia się do zapewnienia wysokiej jakości badań zgodnie z wymogami Unii Europejskiej.

Ponadto Wojewódzki Fundusz dofinansował druk wydawnictwa pt.: *Raport o stanie środowiska województwa kujawsko - pomorskiego w 2009 roku*. Informacje uzyskane w ramach monitoringu wykorzystywane są przez jednostki administracji rządowej i samorządowej dla potrzeb zarządzania środowiskiem za pomocą takich instrumentów prawnych, jak na przykład: postępowania w sprawie ocen oddziaływania na środowisko, pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, programy i plany ochrony środowiska, plany zagospodarowania przestrzennego.

7. Edukacja ekologiczna.

Zgodnie z *Listą przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na rok 2010* w ramach edukacji ekologicznej dofinansowane zostały przede wszystkim programy edukacyjne i konkursy dotyczące ochrony środowiska skierowane do dzieci i młodzieży. Edukację ekologiczną dofinansowywano w formie dotacji i przekazania środków finansowych. Na ten cel przeznaczono 3 600 tys. zł, co stanowi 3,0 % pomocy finansowej udzielonej przez Wojewódzki Fundusz i 19,4 % kwoty środków dotacyjnych ogółem. Dofinansowywano działania w zakresie edukacji ekologicznej prowadzone między innymi przez szkoły, specjalistyczne placówki edukacyjne, jednostki samorządu terytorialnego, a także przez organizacje ekologiczne i społeczne.

W 2010 roku z udziałem środków Wojewódzkiego Funduszu zrealizowane zostały bogate oferty programowe, między innymi: Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek” Sp. z o.o. w Bydgoszczy, Kujawsko - Pomorskiej Chorągwi ZHP - HCEE w Funce, Włocławskiego Centrum Edukacji Ekologicznej, Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie, Toruńskiego Stowarzyszenia Ekologicznego TILIA .

Edukacja ekologiczna młodzieży i dzieci oraz dorosłych prowadzona była poprzez:

- realizację programów edukacyjnych,

- zajęcia terenowe prowadzone na specjalnie przygotowanych ścieżkach dydaktycznych,
- udział w konkursach, olimpiadach, festynach,
- warsztaty ekologiczne,
- wykłady, prelekcje, konferencje i szkolenia,
- zajęcia seminaryjne w formie pogadarek przedmiotowych i tematycznych dyskusji,
- zajęcia w pracowniach komputerowych, polegające na wykorzystaniu programów multimedialnych do nauki w obrębie dziedzin związanych z ekologią oraz pracowniach przyrodniczych, chemicznych, mikroskopowych i audiowizualnych,
- gry i zabawy dydaktyczne,
- prezentację filmów, zdjęć i eksponatów.

Dzięki wsparciu finansowemu Wojewódzkiego Funduszu doposażono w pomoce dydaktyczne m.in.: Centrum Edukacji Ekologicznej prowadzone przez Miasto Inowrocław, pawilon edukacji leśnej Nadleśnictwa Gołębki, Centrum Edukacji Ekologicznej prowadzone przy Gminie Miasto Grudziądz.

Wojewódzki Fundusz współfinansował zajęcia edukacyjne prowadzone przez parki krajobrazowe województwa kujawsko - pomorskiego. Głównym celem tych zajęć było przekazywanie wiedzy związanej z ochroną przyrody i kształtowaniem środowiska oraz kształcenie umiejętności korzystania z tej wiedzy w praktyce, przy jednoczesnym rozwijaniu wrażliwości przyrodniczej i propagowaniu idei proekologicznych.

Ponadto współfinansowano konferencje, seminaria, sympozja i szkolenia realizowane przez organizacje pozarządowe, administrację samorządową, wyższe uczelnie, w tym: międzynarodową konferencję pn. *Termiczne przekształcanie odpadów – od planów do realizacji* zorganizowaną przez Miasto Bydgoszcz, ogólnopolską konferencję pn. *Barwy natury* zorganizowaną przez Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Przedmiotów Przyrodniczych w Toruniu, szkolenie w zakresie usuwania azbestu na terenie województwa kujawsko - pomorskiego zorganizowane przez Wojewodę Kujawsko – Pomorskiego (kontynuacja).

Ważną rolę w edukacji ekologicznej odgrywają wydawnictwa i czasopisma, podejmujące tematykę ochrony środowiska. Wojewódzki Fundusz dofinansował m.in.:

- druk książki popularnonaukowej: *Przyroda Kociewia* wydanej przez Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły w Świeciu,
- druk książki przyrodniczo-ekologicznej: *Taka piękna jest przyroda* wydanej przez Księgarnię Wydawnictwo Skrzat Stanisław Porębski dla przedszkoli,
- publikację *Atrakcje przyrodniczo-turystyczne województwa kujawsko – pomorskiego* wydane przez Marszałka województwa kujawsko – pomorskiego,
- czasopisma: *Nauczanie Przedmiotów Przyrodniczych (nr 33, 34, 35, 36)* wydawane przez Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Przedmiotów Przyrodniczych w Toruniu, *Ekologia i Technika* wydawane przez Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, *Pod Wiatr* wydawane przez Agencję Wydawniczo - Reklamową MT - Mirosław Twaróg w Bydgoszczy, a także *Informator Przyrodniczy* - wydawnictwo Ligi Ochrony Przyrody Okręg w Toruniu,
- monografię *Technologie geoenergetyczne* opracowaną przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- foldery, broszury i mapki wydawane przez parki krajobrazowe promujące walory przyrodnicze tych terenów,
- prenumeratę miesięcznika *Aura* dla 445 szkół z terenu całego województwa.

Bardzo popularną formą edukacji ekologicznej były konkursy o tematyce ekologicznej, organizowane głównie przez placówki oświatowe i samorządy. Wojewódzki Fundusz partycypował w zakupie nagród dla uczestników, wyróżnionych i laureatów tych konkursów. Na ten cel wydatkowano 290 tys. zł.

Ciekawą formą propagowania zagadnień z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska jest seria programów telewizyjnych realizowanych w ramach projektu EKO-OPCJA współfinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu. W 2010 roku audycje takie zrealizował Oddział Regionalny TVP na zlecenie Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego

w Minikowie, Gminy Miasto Bydgoszcz, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

8. Poważne awarie.

Dziedzina poważne awarie obejmuje przedsięwzięcia mające na celu zapobieganie zdarzeniom mogącym powodować zagrożenia życia, zdrowia ludzi lub środowiska. Na przedsięwzięcia z tego zakresu Wojewódzki Fundusz wydatkował w 2010 roku 5 530 tys. zł, co stanowiło 4,7 % ogółu środków przeznaczonych na ochronę środowiska. W formie dotacji i przekazania środków finansowych udzielono pomocy w wysokości 2 060 tys. zł, co stanowiło 11,1 % ogólnej kwoty dotacji. W formie pożyczek udzielono dofinansowania w wysokości 3 470 tys. zł, co stanowiło 3,5 % ogólnej kwoty pożyczek.

Środki finansowe na te działania zostały skierowane do jednostek Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, działających w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego.

Na sprzęt specjalistyczny Wojewódzki Fundusz przekazał Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej środki finansowe w kwocie 1 000 tys. zł. Ponadto Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych otrzymał 700 tys. zł dotacji. Środki te przeznaczono głównie na zakup samochodów z wyposażeniem wykorzystywanym w ratownictwie chemiczno - ekologicznym.

Z dofinansowania w formie pożyczek na zakup samochodów z wyposażeniem do ratownictwa chemiczno - ekologicznego dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych skorzystało dziewięć gmin. Na ten cel udzielono pożyczek w łącznej kwocie 3 471 tys. zł. Pomoc w tej formie otrzymały następujące gminy: Barcin, Gąsawa, Nowe, Kruszwica, Waganiec, Baruchowo, Chocień, Lubień Kujawski, Czernikowo.

W 2010 roku WFOŚiGW w Toruniu udzielił również dofinansowania na działania związane z ograniczaniem i usuwaniem skutków powodzi. Środki w wysokości 285 tys. zł przekazane zostały na:

- uzupełnienie wojewódzkiego magazynu sprzętu przeciwpowodziowego w materiały, narzędzia, sprzęt służący działaniom związanym z ochroną przeciwpowodziową,
- wymianę strażackich ubrań specjalnych zniszczonych podczas działań związanych z ograniczaniem i usuwaniem skutków powodzi w 2010 roku.

9. Pozostałe.

W roku 2010 na pozostałe przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska Wojewódzki Fundusz przeznaczył 62 tys. zł, co stanowiło 0,1 % pomocy udzielonej ogółem.

Kwotę tę przeznaczono między innymi na:

- opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej w Gniewkowie,
- wykonanie projektu rewaloryzacji Parku Dworskiego w Murzynie,
- ekspertyzy i inne działania wynikające z ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, pozostające w kompetencji RDOŚ w Bydgoszczy.

VI. Kontrola wykorzystania pożyczek i dotacji przyznanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu.

Celem przeprowadzanych w roku 2010 kontroli było zbadanie i ocena prawidłowości wykorzystania pożyczek i dotacji przyznanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu na przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska.

Kontrole odbywały się zgodnie z *Regulaminem wykonywania kontroli przez pracowników WFOŚiGW*. Zakres kontroli ustalano indywidualnie dla każdego przedsięwzięcia. Uzależniony był on od dziedziny przedsięwzięcia, związanych z nim efektów ekologicznych, wielkości dofinansowania udzielonego przez Wojewódzki Fundusz, bądź etapu realizacji.

Przeprowadzając kontrolę brano pod uwagę przepisy prawa oraz wewnętrzne uregulowania obowiązujące w Wojewódzkim Funduszu.

Ogółem przeprowadzono 123 kontrole na terenie realizowanych przedsięwzięć.

Na etapie rozpatrywania wniosków o dofinansowanie zadań w 2010 roku przeprowadzono 3 kontrole przedrealizacyjne. Polegały one na ocenie stanu faktycznego inwestycji mających na celu modernizację instalacji z uwzględnieniem wielkości planowanego do osiągnięcia efektu ekologicznego, proponowanych rozwiązań technicznych i zasadności ich kosztów, stanu formalno - prawnego zadania, zdolności podmiotu do spłaty wnioskowanej kwoty pożyczki.

Na etapie realizacji przedsięwzięć i po ich zakończeniu przeprowadzono ogółem 120 kontroli. Kontrolowano między innymi:

- zgodność realizacji zakresu rzeczowego z harmonogramami rzeczowo-finansowymi będącymi załącznikami do umów z Wojewódzkim Funduszem,

- zaawansowanie rzeczowe przedsięwzięć, ze szczególnym zwróceniem uwagi na dotrzymanie terminów umownych osiągnięcia planowanych efektów rzeczowych i ekologicznych,
- wielkość osiągniętych w wyniku realizacji zadania efektów ekologicznych i rzeczowych w odniesieniu do planowanych na etapie zawierania umowy,
- terminowość przekazywania środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu na rzecz wykonawców robót,
- realizację innych postanowień wynikających z zawartych umów.

W ujęciu dziedzinowym struktura przeprowadzonych kontroli była następująca:

- ochrona wód - 54 kontrole zadań dotyczących modernizacji i rozbudowy obiektów oczyszczalni ścieków, budowy oczyszczalni przyzgodowych, budowy systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
- ochrona powierzchni ziemi - 4 kontrole obejmujące zadania w zakresie budowy i rozbudowy zakładów utylizacji odpadów, systemów zbiórki odpadów, likwidacji odpadów niebezpiecznych,
- gospodarka wodna - 13 kontroli zadań dotyczących budowy obiektów ochrony przeciwpowodziowej, budowy i rozbudowy stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowych z przyłączami,
- ochrona powietrza - 31 kontroli zadań z zakresu termomodernizacji budynków, likwidacji niskiej emisji, budowy systemów ciepłowniczych, odnawialnych źródeł energii,
- ochrona przyrody - 2 kontrole zadań z zakresu konserwatorskiej ochrony przyrody,
- edukacja ekologiczna – 19 kontroli zadań z zakresu realizacji programów edukacji ekologicznej.

Po zakończeniu kontroli każdorazowo omawiano jej wyniki z kierownikiem kontrolowanej jednostki lub z osobą przez niego upoważnioną. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości zobowiązywano kontrahenta do usunięcia stwierdzonych uchybień.

W omawianym okresie wszystkie protokoły z kontroli zostały podpisane przez kierowników kontrolowanych jednostek bez zastrzeżeń.

Poza kontrolami terenowymi na bieżąco w siedzibie Funduszu sprawdzano:

- kompletność i wartość merytoryczną złożonych dokumentów niezbędnych do podjęcia decyzji przez Zarząd i Radę Nadzorczą o udzieleniu promesy bądź zatwierdzeniu dofinansowania,
- kompletność i wartość merytoryczną wniosków o umorzenie,
- sytuację finansową przedsiębiorców korzystających z pożyczek,
- wnioski o uruchomienie środków finansowych, sprawozdania końcowe z realizacji zadania i inne.

W zdecydowanej większości przypadków zadania były realizowane zgodnie z zapisami umowy z Wojewódzkim Funduszem. Do najczęściej stwierdzonych w czasie przeprowadzanych kontroli nieprawidłowości i uchybień należały:

- zmiany zakresu rzeczowego przedsięwzięcia bez uzgodnienia z Wojewódzkim Funduszem,
- opóźnienia w realizacji harmonogramu rzeczowo - finansowego,
- brak sprawozdań z wykonania zadania z wymaganymi załącznikami.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w trakcie realizacji zadań dofinansowywanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu, Zarząd Wojewódzkiego Funduszu podejmował stosowne decyzje i działania. Podejmowano między innymi decyzje o zaakceptowaniu zmian zakresów rzeczowych i terminów zakończenia realizacji przedsięwzięć po upływie terminów umownych, wyrażeniu zgody na przedłużenie terminów zakończenia zadań i osiągnięcia efektów ekologicznych, a także o aneksowaniu umów.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono również kontrole dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Wojewódzki Fundusz przeprowadził obligatoryjną kontrolę na zakończenie realizacji projektu pn. „Ochrona zlewni rzeki Gąsawki – etap II”, obejmującą swoim zakresem: weryfikację wniosku o płatność końcową, sprawdzenie kompletności dokumentacji związanej z realizacją projektu, niezbędnej do zapewnienia właściwej ścieżki audytu, a także sprawdzenie faktycznego efektu rzeczowego na miejscu realizacji projektu. Pozytywny wynik kontroli dał podstawę do zatwierdzenia wniosku o płatność końcową Beneficjenta.

Ponadto, Wojewódzki Fundusz przeprowadził 15 kontroli procedur zawierania umów dla zadań objętych projektami realizowanymi przez beneficjentów POIiŚ. Kontrole te obejmowały swoim zakresem kontrolę: zgodności postępowania z procedurą udzielania zamówień publicznych, zgodności zakresu zamówienia z zakresem przedsięwzięcia określonym w umowie o dofinansowanie, a także kontrolę kwalifikowalności wydatków. W ich wyniku stwierdzono, że w 4 postępowaniach o zamówienie publiczne wystąpiły naruszenia przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych skutkujące nałożeniem korekty finansowej na projekt. Wojewódzki Fundusz wykrył również naruszenia przepisów prawa z zakresu zamówień publicznych, w 7 postępowaniach, które nie powodują skutków finansowych.

Kontrole zadań dofinansowywanych w formie dopłat ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu w ramach linii kredytowych przeprowadzane były przez Bank Ochrony Środowiska SA. Wyniki tych kontroli przekazywano do Wojewódzkiego Funduszu w formie sprawozdań. W 2010 roku nie stwierdzono uchybień i nieprawidłowości w zakresie realizacji zadań dofinansowywanych w ramach linii kredytowych.

VII. Audyt wewnętrzny.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych w WF prowadzony jest audyt wewnętrzny.

Audyt wewnętrzny jest działalnością niezależną i obiektywną, której celem jest wspieranie Prezesa Zarządu WF w realizacji celów i zadań przez systematyczną ocenę kontroli zarządczej (zadania zapewniające) oraz czynności doradcze.

Celami szczegółowymi działań audytu wewnętrznego w WF jest czuwanie nad prawidłowością i legalnością operacji, przestrzeganiem przepisów prawnych, umów i regulacji wewnętrznych. Audytor Wewnętrzny na podstawie *Planu audytu na rok 2010*, przeprowadził zadania audytowe z obszaru działalności podstawowej „Realizacja i rozliczenie umów dotacji” oraz „Składanie i ocena wniosku o płatność, kontrole na miejscu (w tym kontrole procedur zawierania umów w trakcie realizacji projektu - POIiŚ)”, wykonywał czynności o charakterze doradczym tj.: konsultacje, wydawanie opinii.

Ponadto, na wniosek Prezesa Zarządu WF przeprowadził zadanie poza planem audytu na rok 2010 z obszaru działalności wspomagającej „*Ocena zabezpieczeń systemu informatycznego*”.

Audytor wewnętrzny w 2010 roku współpracował z kontrolerami zewnętrznymi, podczas kontroli przeprowadzanych w WF przez instytucje zewnętrzne.

VIII. Informacja dotycząca działań związanych z wykorzystaniem środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, realizując zadania wynikające z obowiązków i kompetencji określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska, w roku 2010 prowadził gospodarkę finansową w sposób zapewniający jak największe wykorzystanie niepodlegających zwrotowi środków pochodzących z Unii Europejskiej przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Wojewódzki Fundusz wspomagał przygotowanie przedsięwzięć planowanych do dofinansowania ze środków unijnych oraz współfinansował projekty inwestycyjne realizowane z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Przedsięwzięcia proekologiczne współfinansowane ze środków unijnych były wspierane w formie pożyczek preferencyjnych i płatniczych. W 2010 roku wypłacono 35 999 tys. zł.

Wojewódzki Fundusz na podstawie Porozumienia w sprawie realizacji Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” dla priorytetów: I – Gospodarka wodno-ściekowa i II – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (projekty o wartości poniżej 25 mln euro), zawartego 25 czerwca 2007 roku z Ministrem Środowiska (Instytucja Pośrednicząca), wykonywał jako Instytucja Wdrażająca (Instytucja Pośrednicząca II stopnia) zadania w zakresie: przygotowania i oceny projektów; prowadzenia zadań kontrolnych, kontroli zamówień publicznych oraz kontroli zawierania umów dla zadań objętych projektem; monitorowania i sprawozdawczości; zarządzania finansowego i rozliczania projektu; informacji i promocji.

W 2010 roku Wojewódzki Fundusz zawarł z dwoma beneficjentami, których wnioski o dofinansowanie projektów złożone w 2009 roku pomyślnie przeszły procedurę konkursową, umowy o dofinansowanie z Funduszu

Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, priorytet I - Gospodarka wodno-ściekowa. Beneficjentem Funduszu Spójności zostało Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji spółka z o.o. we Włocławku oraz Przedsiębiorstwo Komunalne „KOMES” spółka z o.o. w Rypinie. To kolejni, obok Gminy Żnin oraz Gminy Miasto Chełmża, beneficjenci PO IiŚ z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, którzy otrzymali dofinansowanie w ramach działania 1.1- gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM.

MPWiK sp. z o.o. we Włocławku na podstawie umowy z 20 stycznia 2010 roku uzyskało dofinansowanie z Funduszu Spójności na realizację projektu pn. "Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracji Włocławek II etap". Przedsięwzięcie obejmuje budowę 15,22 km kanalizacji sanitarnej, przebudowę stacji uzdatniania wody, przebudowę głównych przepompowni ścieków, przebudowę 2 przepompowni oraz budowę 5 przepompowni. W wyniku realizacji projektu do wybudowanej sieci kanalizacyjnej zostanie przyłączonych 3 057 osób. Planowany koszt realizacji projektu wynosi 68 219,92 tys. zł, natomiast maksymalna kwota dofinansowania z Funduszu Spójności – 28 542,95 tys. zł (wydatki kwalifikowalne – 33 579,94 tys. zł). Beneficjent na podstawie 6 wniosków o płatność, zweryfikowanych i zatwierdzonych przez Wojewódzki Fundusz otrzymał środki z Funduszu Spójności w wysokości 6 712,61 tys. zł.

Spółka „KOMES” w Rypinie otrzymała dofinansowanie na realizację projektu pn. "Kompleksowe uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta Rypina" na podstawie umowy zawartej 4 lutego 2010 roku. Przedsięwzięcie obejmuje: budowę 15,6 km kanalizacji sanitarnej, 6 km kanalizacji deszczowej, budowę 3,3 km sieci wodociągowej, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków, modernizację 2 stacji uzdatniania wody. W wyniku realizacji projektu do sieci kanalizacyjnej zostanie przyłączonych 2 899 osób oraz 16 podmiotów gospodarczych i użyteczności publicznej. Planowany koszt realizacji projektu wynosi 39 136,67 tys. zł, natomiast przyznane dofinansowanie z Funduszu Spójności to 18 750,71 tys. zł.

W okresie sprawozdawczym został zakończony projekt pn. „Ochrona zlewni rzeki Gąsawki – etap II” realizowany przez Gminę Żnin. Gmina Żnin w latach 2009-2010 otrzymała łączne dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 1 995,27 tys. zł. Całkowity koszt zrealizowanego projektu wyniósł 4 416,51 tys. zł. W ramach projektu wybudowano 8,55 km sieci kanalizacji sanitarnej oraz 4 przepompownie ścieków i 2 tłocznie ścieków na pięciu obszarach gminy– trzy obszary na terenie miasta Żnina oraz na terenie miejscowości Podgórzyn i Jaroszewo. Z wybudowanej kanalizacji skorzystają 1 143 osoby i 2 podmioty gospodarcze, nastąpi przyrost o 1 186 RLM.

W 2010 roku Gmina Miasto Chełmża kontynuowała realizację projektu pn. „Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i deszczowej miasta Chełmży” obejmującego swoim zakresem budowę 10,29 km sieci kanalizacji sanitarnej, 4,88 km kanalizacji deszczowej oraz 5 tłoczni ścieków sanitarnych i 2 przepompowni wód deszczowych na terenie miasta, a więc na obszarach aglomeracji o największej koncentracji mieszkańców. Przedsięwzięcie to zaplanowano zrealizować do końca 2011 roku. Na koniec 2010 roku zaawansowanie robót wyniosło ponad 50%. Planowany koszt realizacji projektu wynosi 26 066,60 tys. zł, natomiast przyznane dofinansowanie z Funduszu Spójności to 16 794,62 tys. zł. W okresie sprawozdawczym Beneficjent otrzymał, na podstawie 6 wniosków o płatność zweryfikowanych i zatwierdzonych przez Wojewódzki Fundusz, środki z Funduszu Spójności w kwocie 4 215,80 tys. zł.

W 2010 roku Instytucja Pośrednicząca dla PO IiŚ ogłosiła jeden nabór wniosków w procedurze konkursowej dla priorytetu II - Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi PO IiŚ, działanie 2.1 – Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów, działanie 2.2 – Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich.

W ramach priorytetu I – Gospodarka wodno- ściekowa w okresie sprawozdawczym dokonano oceny formalnej i merytorycznej I stopnia 2 wniosków złożonych do Wojewódzkiego Funduszu w 2009 roku przez Gminę Grudziądz oraz gminę Miasto Aleksandrów:

Tab. 14 Wnioski o dofinansowanie z PO IiŚ oceniane w roku 2010.

Lp	Tytuł	Działanie	Wnioskodawca	Koszt całkowity zadania mln zł	Wnioskowana kwota dofinansowania ze środków unijnych mln zł
1.	Ochrona zlewni rzeki Osy i Wisły na terenie gminy Grudziądz	1.1	Gmina Grudziądz	32,1; po korekcie: 6,9	18,2; po korekcie: 2,9
2.	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w aglomeracji Aleksandrów Kujawski	1.1	Miasto Aleksandrów Kujawski	89,3	57,1

Wniosek Gminy Grudziądz o dofinansowanie projektu pn. „Ochrona zlewni rzeki Osy i Wisły na terenie gminy Grudziądz”, po naniesionych przez Wnioskodawcę zmianach w zakresie rzeczowym i finansowym przedsięwzięcia, przeszedł pozytywnie ocenę według kryteriów formalnych oraz merytorycznych I stopnia.

Projekt Miasta Aleksandrów Kujawski pn. „Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w aglomeracji Aleksandrów Kujawski” uzyskał pozytywną ocenę według kryteriów formalnych, jednakże został odrzucony przez Wojewódzki Fundusz w wyniku oceny według kryteriów merytorycznych I stopnia.

Ponadto, pracownicy Wojewódzkiego Funduszu w zakresie powierzonych przez Instytucję Pośredniczącą zadań uczestniczyli jako eksperci w pracach Grupy Roboczej do spraw oceny projektów złożonych w trakcie naborów wniosków w ramach I i II priorytetu PO IiŚ.

W 2010 roku Wojewódzki Fundusz na podstawie umowy o dofinansowanie Roczego Planu Działań sektora środowisko za rok 2009 w ramach priorytetu XV - Pomoc Techniczna Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, zawartej 1 lipca 2010 roku

z Instytucją Pośredniczącą dla PO IiŚ, został beneficjentem Funduszu Spójności i otrzymał refundację wydatków poniesionych w 2009 roku w związku z realizacją zadań Instytucji Wdrażającej PO IiŚ w wysokości 779,8 tys. zł.

